

נחלת ה'

גליון 20 - פרשת מקץ

ארץ ישראל במשנתו של
מרן האדמו"ר מצאנז
קלויזנבורג זצוק"ל

מעניני הפרשה

פרשת מקץ

מכירת יוסף

פרשיות אלו בהם מסופר על מכירת יוסף וכל מה שאירע בעקבותיה, אפשר להפוך ולהפוך בהם וללמוד מהם לעניני ארץ ישראל, גלותה וגאולתה, וכמו שאומרים חז"ל במדרש תנחומא פרשת וישב (סימן יח) "כל מה שאירע ליוסף אירע לציון, מה שכתוב ביוסף כתיב בציון – ביוסף כתיב יפה תואר ויפה מראה (בראשית לט ו), בציון כתיב כלילת יופי (איכה ב טו)". וכן בפרשת ויגש האריכו בזה במדרש תנחומא (סימן יא) ברשימה ארוכה של מה שאירע ליוסף ואירע לציון.

הקשר בין ליוסף ציון איננו מקרי, אלא ישנו קשר פנימי בין יוסף לציון [ויעוי בחת"ס (דרשות ח"ב שלב, א) "וידוע כי יוסף הצדיק הוא יסוד הברית הקודש וכן ציון גמטריה יוסף הוא בחינה אחת עם בחינת יוסף"], ולכן אנו מוצאים שמש"ח בן יוסף הוא זה שמביא את עם ישראל לציון, ופודה אותם משעבוד מלכויות, כמ"ש הגר"א על דברי הגמ' (ברכות לד, ב) אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות, שדברים אלו הולכים על ימי משיח בן יוסף. [והארכנו בזה במדור נבואות ה' לאחרית הימים].

והנה לפ"ד הגר"א הנ"ל, עיקר ענינם של ימי משיח בן יוסף הוא היציאה משעבוד מלכויות, וכנגד זה אנו רואים שהחטא של האחים כלפי יוסף הוא מכירתו למצרים, דהיינו לשעבוד מלכויות, וחטא זה הגיע בעקבות רצונם של אחי יוסף לא להשתחוות ליוסף, דהיינו שלא רצו לקבל את הנהגתו של יוסף – המוציאה את עם ישראל מטומאת שעבוד מלכויות, ולכן הם נכשלו באותו ענין, שמכרו את יוסף ובעקבות זה את כל עם ישראל – "לשעבוד מלכויות" שבכל הגלויות, וכמו שידוע מדברי הזוהר (זו"ח וישב) שעוון מכירת יוסף גרם את כל הגלויות. [ואי"צ לומר שעוון השבטים אינו במושגים שלנו, ואפי' השכינה נשתתפה עמהם, ומכל מקום בשיקול דעתו של קל דעות, היתה להם נפילה שגרמה את כל הגלויות. ולא נצרכא אלא ללמוד מזה לענייננו].

וכיון שנתבאר שמה שאירע ליוסף אירע לציון, הרי ממכירת יוסף אנו יכולים ללמוד על ענינה של שעבוד מלכויות.

טומאת שעבוד מלכויות

מהפסוקים עולה שעיקר הצרה של יוסף במכירתו למצרים לא היתה צרה גשמית משהייתו בין הגויים, שהרי הגויים התנהגו אליו בהנהגת חן וחסד, ונתנו לו כבוד וגדולה, וכמשי"כ (בראשית לט, ד) וימצא יוסף חן בעיני וישרת אותו ויפקידו על ביתו וכל יש לו נתן בידו. ולהלן (לט, ט) איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה וגו'. וכן בהמשך, בבית הסוהר, ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר. ויתן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסוהר ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה. [ותירגם אונקלוס: במימריה הוה מתעביד].

וכך אנו רואים בדברי רמ"ד וואלי וכדלהלן. כאשר יהודה אמר ליוסף "הננו עבדים לאדוני גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו", ענה יוסף: "חלילה לי מעשות זאת האיש אשר נמצא הגביע בידו, הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם", ומקשה על כך רמ"ד וואלי (בראשית, ח"ב, עמוד תרסט): "והלא ידע יוסף מה היה קלקולם של השבטים, ולמה לא הניח אליהם לתקנו על ידי היותם לו לעבדים." [ולעיל (עמוד תרל) ביאר רמ"ד וואלי שמשום כך התנכר יוסף אליהם כדי לתקן את טטאם מדה כנגד מדה].

ומיישב רמ"ד וואלי "דע כי הענין הוא, כי השבטים מכרו את יוסף לעבד אל הסטרא אחרא, ולכן גם הם היו צריכין להיות נמכרים לעבדים אל הסטרא אחרא כדי להשלים את תיקונם מדה כנגד מדה שלטעם זה היה שעבוד מצרים, ואם יהיו עבדים ליוסף היו עבדים אל הקדושה ולא אל הס"א, והיכן היה פורענותם שהיו צריכין לקבל מדה כנגד מדה, כי זהו הטעם שאמר אליהם "חלילה לי מעשות זאת" כי אין התיקון הזה כנגד הקלקול שלכם".

כלומר עיקר הצרה שהיתה ליוסף מחמת מכירתו למצרים לא היתה הצרה הגשמית

דבר העורך

ברוך ה' שהחיינו וקיימנו והגיענו לגליון ה-20, כן יגיענו ויעזרנו ה' אלקינו להמשיך להפיץ עוד ועוד בשבחה של הארץ אשר ה' דורש אותה, עד שנגיע לפיסגת שאיפותינו כחלק מכל האומה הנבחרת - למעלה ה"ט"ז פיסגת המעלות - "ובנה לנו את בית הבחירה" (עיי' ביאר הגר"א ומהר"ל להגש"פ שם), במהרה בימינו אמן.

פרשיות אלו העוסקות במכירת יוסף, מקבילות לעניניה של א"י (כפי שביארנו במאמר על הפרשה), ועל הדרך הזו אנו רואים בעל הטורים שמבאר את דברי יוסף לאחיו "מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם" (בראשית מב, ט). "פירוש אתם ולא אני, שיהושע שיצא ממני לא היה בעצת מרגלים. והם אמרו לו לא היו עבדיך מרגלים, פי' יהודה השיבו, כי הוא ראש המדברים, גם ממני יצא כלב שלא היה בעצת מרגלים. לא היו בגימטריא כלב". וכדבריו כתב בעל מגלה עמוקות (דרוש על פסח) יעו"ש.

בפסוק נאמר (ירמיהו ט, ב): "וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא לאמונה גברו בארץ כי מרעה אל רעה יצאו ואותי לא ידעו נאם ה'". ופירשו חז"ל (תנחומא שלח ס' ד) שפסוק זה הולך על המרגלים וכך אומרים חז"ל: "ניכרים היו המרגלים שהיו אומרים לשון הרע על הארץ, שנאמר וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא לאמונה גברו בארץ".

והנה הפסוק מתחיל וידרכו את לשונם קשתם שקר, ומוסיף ולא לאמונה גברו בארץ, כלומר שפעמים אדם צריך לשנות מדיבורו, אך אינו גורע על ידי כך מנאמנותו, כיון שהוא משנה לצורך הדברים שמוותר לשנות בשבילם, אך, אומר הכתוב, שהמרגלים שקרו עם כוונות רעות - לא לאמונה גברו בארץ, אלא משום שרצו להוציא את דבת הארץ.

ועל כך אומרים חז"ל, ניכרים היו המרגלים שהיו אומרים לשון הרע על הארץ, כלומר, לא רק שהמעשה החיצוני היה בו הוצאת שם רע על הארץ, אלא היה ניכר שכל כוונתם אינה לשם שמים, עם ישראל בחוש הריח שלו, ידע שכל דבריהם של המרגלים על "ארץ אוכלת יושביה" (וכוונתם היתה גם על ארץ אוכלת יושביה ברוחניות כידוע מהמפרשים) לא היתה בהם כוונה אמיתית "להציל את עם ישראל", אלא אך ורק לומר לשון הרע על הארץ.

בדורות האחרונים מחמת הקללה של "ואתה תשופנו עקב" ניתנה הרושת לשטן להתערב בבנין הארץ, ועי"ז באו יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות, ותוך כדי פעולתם חטאו בחטאים רבים רח"ל, והשפיעו מינות ושנאת ה' ותורתו כידוע לכל. ואת כל זה חזו חז"ל, והודיעונו מראשיית אחרית ש"בעקבתא דמשיחא - מלכות תיהפך למינות" (סוטה מט, ב). וגם כאן נתגלה עם ישראל עם חוש הריח שלו, וציבור יראי ה' לא פנו להתחבר עמם, והבינו למרות דיבוריהם על חבת ארץ ישראל ובנינה, שהם רוצים להחטיא את עם ישראל.

אמנם גם לאידך גיסא, ביחד עם כל המלחמות הנ"ל, אנו רואים שכאשר מדברים על קדושתה של ארץ ישראל על טהרת הקודש, ומתוך כוונה לעשות אהבה וקירוב הלבבות בין ישראל לאביהם שבשמים, שוב אותו ציבור היראים ושלמים, עם אותו "מורה ודאין", מוכיח שכל התרחקותו מאותם אנשי רשע לא היתה התרחקות מקדושת ארץ ישראל חלילה, אלא להיפך.

דרך מסגרת זו שגלגל הקב"ה על ידינו את הזכות להפיץ את הגליונות העוסקים בשבחה של ארץ הקודש, אנו זוכים לראות את הקשר האמיתי בין עם ישראל לארץ ישראל, כאשר אנו רואים שהגליונות מתקבלים בחבה יתירה אצל ציבור יראי ה', קוראים רבים מתקשרים להודות על הגליון, וחלקם מתקשרים להעיד על כך שבמקום מגוריהם נקרא העלון בחיבה אצל בני התורה, מאות מכתבי חיזוק הגיעו אל שולחן המערכת ומותכם מכתבים מאת אברכי כולל, תלמידי חכמים נודעים וחשובים, מורי הוראה יושבי על מדק, ומנהלים רוחניים, חלקם כותבים בקצרה וחלקם כותבים בארוכה, הצד השווה שבכולם הוא השמחה שהם מביעים על כבודה של ארץ הקודש וחביבתה, ודברי החיזוק והזיחה להמשיך בס"ד לעסוק בבנין ארץ ישראל על טהרת הקודש.

של עבדות, אלא, כפי שמבאר רמ"ד וואלי, ש"מכרו אותו לעבד אל הסטרא אחרא".

התעוררות שלמטה - תלויה ההתעוררות שלמעלה

וביאור דבריו עפ"י מה שידוע מדברי חז"ל [וענין זה מבואר במקומות רבים בזה"ק] "באיתערוותא דלתתא תליא איתערוותא לעילא". [בהתעוררות שלמטה - תלויה ההתעוררות שלמעלה]. וכמו שביארו חז"ל (זו"ה, וישב, מט, א) שעל זה נאמר הכתוב (קהלת ז, יז) גם את זה לעומת זה עשה האלוקים, שהעולם שלמטה והעולם העליון מקבילים זה לזה.

והנה עם ישראל שלמטה - מקבילים אל השכינה שלמעלה, והגויים שלמטה - מקבילים אל הסט"א, כפי שביארו חז"ל בזה"ק (בראשית מז, א), ובעוד מקומות. [ועיין רמ"ד וואלי על שיר השירים עמ' ס"ז: כי כל עניניהם של ישראל - הם ממש כעניני השכינה ששורה עליהם]. וממילא כאשר אומות העולם שולטים על עם ישראל, גם למעלה הסט"א שולטת על השכינה ונשמות ישראל. ומשליטה טומאה בעם ישראל רח"ל. וזהו שכתב רמ"ד וואלי, שכשהשבים מכרו את יוסף למצרים הגויים - עי"ז מכרו את נשמתו אל הסט"א.

וכך כותב ג"כ הרמח"ל במאמר החכמה "דע, כי הנה בכלל העולם יש הטוב והרע, ובמין האנושי - ישראל ואומות העולם, והנה תיקון העולם הוא, שיהיה הטוב שולט והרע נכפה, ובמין האנושי ישראל שולטין ואומות העולם משתעבדים תחתם. והנה בהיות הדבר כן, הנה טוב לכל, כי הנה הקדושה מאירה בישראל ומתחזקת בו, ובהיות אומות העולם משתעבדים תחתם, נתקנים על ידם, ונמשך להם המשך מן הקדושה ההיא. אך אם אומות העולם מתפרצים מתחת ידי ישראל ושולטים, וישראל נכנעים, הנה ישראל מפסידים, שהם בשפלות, והקדושה אינה מתחזקת בעולם וכו'".

[ויעוי עוד ב"מאמר הגאולה" להרמח"ל (דף ה-יא. במהדורת מכון רמח"ל) שכאשר גלו ישראל "יצאה השכינה וגלתה בין שרי הטומאה, וכמה מיני מאורות עצומים וחזקים יצאו אחריה, ונמסרו ביד הקליפות"].

ואל תתן נחלתך לחרפה למשל במ גויים

וכך אנו מוצאים בנביא (יואל ב, יז) "אספו עם קדשו קהל קבצו זקנים אספו עוללים ויונקי שדים יצא חתן מחדרו וכלה מחופתה. בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משרתי ה' ויאמרו חוסה ה' על עמך ואל תתן נחלתך לחרפה למשל במ גויים למה יאמרו בגויים איה אלוקיהם". ופירש הרד"ק (ועד"ז שאר המפרשים) שכשהיה רעב בארץ ישראל היו יוצאים רבים ממנה לגור בארץ מצרים ובארץ פלשתים מפני הרעב, ומושלים בהם גויים בהיותם גרים בארצם.

והנה לא מוזכר בפסוק שהם בכו על הרעב והמצב הקשה בארץ, וגם לא על כך שהיורדים לחו"ל סבלו שם צרות ועבודת פרך, וכנ"ל, שהרי הם יצאו ל"מלכות של חסד" כמ"ש בתנא דבי אליהו רבא פ"כ "שלא יצאו ישראל מבתיהם ויצאו בעיירות אחרות להביא בר ולחם ומזון לתוך בתיהם, לכך נאמר חוסה ה' על עמך וגו'".

אמנם לשון הפסוק מורה שיעקר הבכיה היא: "ואל תתן נחלתך לחרפה למשל במ גויים", ומלבד פשוטו שיש כאן חרפה שהאומה הנבחרת, משועבדת לגוים, הרי יש כאן ענין עמוק יותר, שעי"ז עם ישראל נטמא בזוהמת הנחש, ועל ענין זה ראוי לעשות את העצרת והבכיה הגדולה.

הגאולה משעבוד מלכויות - תיקון חטא אדם הראשון

וזו היתה הצרה של יוסף, וכן של עם ישראל בגלות כאשר הם משועבדים לגויים. שהיא בעיקר צרה רוחנית של שעבוד לטומאת הסט"א. [ועיין בדברי הרמב"ן ז"ל בפ' תבוא - דברים כח מב. - ועיין בדברי רמ"ד וואלי (שמות, ח"א, עמוד פה): "וכבר ידוע שהצרה היותר גדולה של ישראל היתה המשא כבד של הקליפה... וז"ש: והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים"].

ובוודאי עיקר הגאולה אינה רק הנוחות הגשמית של עם ישראל, אלא עיקר הגאולה הוא תיקון חטא אדם הראשון (כמ"ש הרמח"ל במאמר הגאולה ועוד), וממילא גם "גאולת משיח בן יוסף" שהיא היציאה משעבוד מלכויות היא ג"כ תחילת התיקון הזה, שכל זמן שעם ישראל נמצאים תחת המלכויות, הרי הם מקבילים את זוהמת החטא של אדם הראשון שנמצאת היום בנשמות הגויים, וכמו שאמרו חז"ל (שבת קמו, א): "בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו, עכ"ם שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתו". ולכן הגויים מקבילים וזומים אל הסט"א. וכאשר ישראל משועבדים אל הגוים, גם נשמתם תחת כוחות הטומאה, ועי"ז היציאה משעבוד מלכויות עם ישראל מתחיל להיטהר מחטא אדם הראשון, ולעלות מעלה מעלה לקדושת ה'; בדרך העולה למשאלת דוד המלך ע"ה (תהלים מג, ג-ד) "שלח אורך ואמיתך המה ינחוני ביאיוני אל הר קדשך ואל משכנותיך. ואבואה אל מזבח אלוקים אל קל שמחת גילי ואודך בכנור אלוקים אלוך".

במסגרת זו א"א להביא את כל המכתבים הרבים ולכן בחרנו מספר מכתבים מתוך המכתבים שהצטברו בידנו, שיש בהם ללמד על הכלל כולו ושיש בהם להביא תועלת לקוראי הגליון:

"לכבוד מזכי הרבים מוציאי העלון הנפלא - נחלת ה'. שלום וברכה לכם וכל הנלוים אליכם.

ארץ ישראל תוספת מקום מרכזי בתורה, בין בתורה שבכתב (בעיקר בחומש דברים), ובין בתורה שבע"פ.

וכל יום אנחנו משננים בתפילותינו שעלינו לזכור שהארץ הובטחה לאבות ארבעה פעמים בברית ושבועה, "זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור - 1) אשר כרת את אברהם. 2) ושבועתו ליצחק. 3) ויעמידה ליעקב לחק. 4) לישראל ברית עולם. - לאמר לך אתן את ארץ כנען חבל נחלתכם". וזכות גדולה היא שאתם מחזקים זאת אצל החרדים לדבר ה'.

לדאבונו מושפעים אנחנו מה"ציונות", שבלבלה מושגים, ועי"ך יש שסוברים שארץ ישראל היא דבר חול וללא קדושה, ואין זה נכון כלל כי קדושתה קיימת גם בזמן שהיו כאן מלכים רשעים וגם בזמן שהיתה שוממת.

עלינו לזכור ולהזכיר לכולם, שבזאת העולם הבטיחה לאבותינו ולנו, והוא נאמן בדיבורו ומתחיל להחזירנו לתוכה, וכמו שרואים בעינינו וזאתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל כי קרבו לבוא". וכמו שאמרה הגמ' שאין לך קץ מגולה מה. בברכה מרובה (-).

*

קורא נוסף כותב: "שלום וברכה, רצייתי להביע את התפעלותי מהעלון המיוחד שאתם מוציאים. כל פעם שאני רואה אותו יש לי קורת רוח.

זכיתם לעורר על נושא חשוב ויסודי שנשכח קצת אצל בני התורה של דורנו, התרגלנו רק לדיבורים שפוסלים את הציונות וכו', ומתוך כך לא רואים באור חיובי את הזכות הגדולה שאנו זכינו בה - לדור בארץ ישראל ולראות עין בעין בבנין הארץ. והדברים שאתם כותבים מובעים בטוב טעם ומיוסדים על מקורות חזקים, ומעוררים מחשבה מחודשת על הנושא, והם ממש כמים קרים על נפש עיפה. אשריכם שזכיתם לכך".

*

במכתב נוסף כותב אחד הקוראים: "לכבוד מערכת 'נחלת ה' - נהגיית מאד לראות את העלון שאני כ"כ הרבה זמן מחכה להופעתו, עלון בענין קדושת ארצנו הקדושה ע"פ השקפת חז"ל ורבותינו הק'.

כידוע חיבת ארץ ישראל היתה נחלת רבותינו הק' בכל הדורות, הן אצל רועי החסידות הק', והן אצל תלמידי אדונינו הגר"א, והן אצל חכמי הספרדים, והן של כל יהודי יר"ש בדורות עברו, אשריכם מחזירי עטרת ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה".

*

ומכתב נוסף: "לכבוד מערכת 'נחלת ה' אחדש"ת שלו' רב לאוהבי כו' ואין כו'. אשמח לקבל בקביעות הגליונות בענייני ארץ הקודש, וכל כתב כיו"ב,

הנם ערוכים בטוב טעם ודעת [מעט הערות היו לי בדקדוק הדברים, ועוד חזק למועד בלנ"ד]

ודבר שפתים אך למחסור, חשיבות הדברים ויקרותם, הן מצד האמת - בידיעת אמתת הדברים באורה של תורה, הכרת הנהגת ה', והכרת טובו, וקיום מצוות יישוב הארץ, והישיבה בה לפני ה' - בתורתו ועבודתו, מתוך דעת ולא כמצוות אנשים מלומדה ומתעסק בעלמא [כמו שהעיר הגר"מ שטרנבוך שליט"א על אודות צעירי הדור הזה, אשר אינם נותנים דעתם על מעלות הארץ ותוכן קדושתה, וכלשון הגר"מ הוטנר בעל הפחד יצחק זצ"ל, אשר ישנם שניחא להו השינה באורא דא"י המחכים...] וגם לב לידמו לנו שהמצויאות הנפלאה הזו וישיבתנו בארצנו - כמוכרחים ומובנים מאליהם...

והן מצד השפעתם על כלל החיים - לעבדה ולשמרה, ולחיות בה כראוי ליושב בפלטרין של מלך.

חפץ ה' בידכם יצליח, להגדיל תורה ולהאדירה, ויזכנו לשבת לפניו כל הימים, בקיום מקרא שכתוב ושמיני מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו כו', ויתן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה, להתהלך לפניו בארצות החיים.

בכל חותמי ברכת התורה הכלולה ובלולה בברכת אהבה רבה".

כאמור, במסגרת זו א"א להביא את כל המכתבים כי רבים הם, ובעזה"י יהיו דבריהם של הכותבים הנעלים והנכבדים, לחיזוק לכל העוסקים בחיזוק דרישת ארץ הקודש ובניינה - בכל מקום שהם, מאת רבים רבים מהתלמידי חכמים, גדולי התורה, אנשי חיל, יראי אלקים, וחרדים על כל מצוות ה' - אשר כולם כאחד מחזקים את ידכם, ותוסיפו חיל בכל עבודתכם ובכל משאכם - משא הקודש, על פי ה' בתורת משה, עד ביאת גואל צדק, וזכות העושים תלוייה במעשים.

"מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ - ארעא קדישא".

ברכת התורה, העורך

נבואות ה' לאחרית הימים

עקבתא דמשיחא

סוף קומתו של המשיח

בעקבות משיחא חוצפא יסגא, ומלכות תהפך למינות, ואין תוכחת, בית וועד יהיה לזנות. וחכמות סופרים תסרה, ויראי חטא ימאסו, והאמת תהא נעדרת. פני הדור כפני הכלב. ועל מה יש לנו להשען, על אבינו שבשמים. (סוטה מט, ב). ופירש"י על הפסוק (תהלים פט, נב) אשר חרפו עקבות משיחך: "עקבות משיחך, סופי מלך המשיח, ולשון משנה הוא, בעקבות המשיח חוצפא יסגא". כלומר שבזמן זה מתגלה החלק הנמוך של מלכותו של משיח. [דהיינו שבזמן זה חוזרת השראת השכינה להיות בא"י, אלא שרק הדרגה התחתונה של השראת השכינה (שכינה התחתונה) היא זו שמתגלית, ולכן נקראים ימים אלו "עקבתא דמשיחא" - על שם השכינה התחתונה הנקראת "עקב", כיון שהיא במדרגה התחתונה כמבואר בזה"ק (זו"ח פר' כי תשא).

ולכן בכמה מקומות אנו רואים שמתייחסים ל"עקבתא דמשיחא" כ"ימות המשיח", כדלהלן:

כתב הגר"א "עשו נטל העולם הזה ועקב העולם הבא, וידו של יעקב אוחזת בעקב עשו, פירוש שאפילו מחלקו של עשו שהוא בעוה"ז נטל בסופו, שהוא ימות המשיח, ולכן נקרא בעקבות משיחא על שם וידו אוחזת בעקב עשו." (פירוש על כמה אגדות" שבת עז, ב. במהדורה"ר פלדמן בעמ' נב).

וכן בביהגר"א לאסתר (א, א), ולספד"צ (דף י, י), ולתיקוף"ז נו (דף קה. מדפי הגר"א). - בכלום כתב הגר"א אותו לשון, שעקבתא דמשיחא הוא ימות המשיח.

וכן כתב רמ"ד וואל:

"יהי דן נחש עלי דרך שפיפון עלי אורח וגו'. ויתקיים שפיפון עלי ארח בימות המשיח שהם עקבות משיחא". (ביאורו לתרי עשר עמוד קצ-ט).

וכן מבואר בדברי החפץ חיים זיע"א:

(מכתבי החפץ חיים עמ' 44): "בשנת תר"ן קיבלתי מכתב מאבי ז"ל ובו הוא מעירני על ההתעוררות הגדולה בכל פינות עמנו לעלות לארצנו, ומשער כי הימים ימי עקבתא דמשיחא, וכי פקד ה' את עמו, ואפשר שהוא אתחלתא דקיבוץ גלויות, שהוא קודם ביאת המשיח. ואם היינו ביכולת היה מן הראוי לקנות קרקע ולעלות לארץ".

הרי ש"עקבתא דמשיחא" הוא לא רק שם מקביל לשם "חבלי משיח", אלא זמן ש"פקד ה' את עמו". [וע"ע להלן, שכמו"כ מפורש בדברי הגר"א חבר זיע"א].

משיח בן יוסף ומשיח בן דוד

נתבאר בס"ד שהתקופה המכונה בסוף מסכת סוטה "עקבתא דמשיחא" ענינה הזמן שבו מתחיל להתגלות אורו של משיח (הדרגה התחתונה שלו). וכעת נביא מדברי הגר"א על מהותם של ימים אלו.

במסכת ברכות (לד, ב) נחלקו על ימות המשיח, לרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא אין לא אתה אלוקים זולתך. ופליגא דשמואל, דאמר שמואל, אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד, שנאמר כי לא יחדל אבינו וכו'.

וכתב הגר"א בחידושי אגדות: "אלו ואלו דברי אלוקים חיים, כי שני ימות המשיח הן וכו'". ונתבאר יותר בהרחבה בדברי הגר"א באמרי נועם (ברכות יג, א), וכן בליקוטי הגר"א מהג"ר יצחק אייזיק חבר: "ע"י משיח בן יוסף יהיה גאולה משעבוד מלכויות שעל ידו יהיה קבוץ גלויות, ועל ידי משיח בן דוד חירות ממלאך המות". (ליקוטי הגר"א עם ביאור באר יצחק דף סג, ב).

ועוד ביאר: דתריני משיחין הם. ומשיח בן יוסף הוא תחילה... שעל ידו יהיה קיבוץ גלויות. ולכן אז יתגבר הסטרא אחרא ביותר בעקבות משיחא. (שם מ, ב). ומבואר מדבריו: א. שימי משיח בן יוסף, הם בתחילת הגאולה, ותפקידו לקבץ הגלויות. ב. שימות מב"י הם הנקראים עקבתא דמשיחא וכו"ל.

עקבתא דמשיחא - אור וחושך משמשיך בעירבוביא

וא"כ נתבאר שבזמן עקבתא דמשיחא מב"י גואל את ישראל משעבוד מלכויות, ומאידך במשנה בסוף סוטה מבואר כל הצרות של זמן זה, וא"כ הוא זמן שאור וחושך משמשים בעירבוביא. וכך אנו רואים בדברי הגר"א בכמה מקומות:

כתב הגר"א (חבקוק ג, טז): "אַשְׁרֵי אֲנֻחַ לַיּוֹם צָרָה. הוא בימי משיח בן יוסף כמ"ש (דניאל יב) והיה עת צרה". כלומר משום כך נאמר אנוח ליום צרה, ולא אנוח מיום צרה, משום שמדובר על זמן שבו גם יהיה "אשר אנוח", וגם הוא "יום צרה", וזה ימי משיח בן יוסף.

ועוד כתב הגר"א

ביאור מה שאמרו חז"ל (תיקוני זו"ח דף לז) אמר (קהלת ה) עת לככות ועת לשחוק, ורזא דמלה מיד דייתי בכיה עת דדחקו לישראל - מיד יהא לון עת פורקנא. וביאר הגר"א: "ר"ל אחר לככות תיכף לשחוק.. (ועת אחד הוא".

וכן כתב רבי אברהם בן הגר"א בשם אביו:

"חזק ויאמץ לבך, חזק בימות המשיח, כי אַז יהיו נסיונות הרבה ככתוב במדרשים". [וע"כ מדובר על ימי מב"י - תחילת ימות המשיח]. ("באר אברהם" תהלים כז, נדפס בסוף פי התפילה לר"א בן הגר"א).

ובזה מבוארים דברי הגמ' (סנהדרין צח, א):

"ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו'. רבי אליעזר אומר אף מזה שנאמר 'כי לפני הימים ההם שכן האדם לא נהיה ושכן הבהמה איננה וליוצא ולבא אין שלום מן הצר'".

הרי שזמן הקץ המגולה (שהוא זמן ימי משיח בן יוסף) יש בו שני סימנים הפוכים זה מזה, אחד על האור (אתם הרי ישראל ענפכם תתנו) ואחד על החושך (ליוצא ולבא אין שלום מפני הצר).

וכך אנו רואים גם בדברי חז"ל (ילקוט שמעוני, תהלים, רמז תרפה): "למנצח על אילת השחר... למנצח למי שהוא קופץ כאיל ומאיר לעולם בשעת חשכה. אימתי הוא חשך בעלות השחר, והלבנה שוקעת, והכוכבים נכנסין, והמזלות הולכים להם, אותה שעה אין חשך גדול הימנו, ואותה שעה הקדוש ברוך הוא מעלה את השחר מתוך החשך ומאיר לעולם.

... רבי חייא בר אבא ור' שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בקריצתא בהדה בקעתא דארבל, וראו אילת השחר, אמר ר' חייא כך היא גאולתן של ישראל. אמר לו היינו דכתיב כי אשב בחשך ה' אור לי וגו', בתחלה היא מאירה קימעא, ואחר כך היא מנצפת ובאה, ואחר כך היא פרה ורבה".

מבואר שבעלות השחר (וכן בתחילת הגאולה שנמשלה לעלות השחר) - נעשות שתי פעולות המנוגדות זו לזו בחזא מחתא, מחד "הקב"ה מעלה את השחר מתוך החשך ומאיר לעולם", ומאידך "אותה שעה אין חשך גדול הימנו".

וזוהו שאמרו (שם) "כך היא גאולתן של ישראל... דכתיב כי אשב בחשך ה' אור לי וגו'". דהיינו שאין הכוונה שרק לעתיד ה' יהיה אור לי, אלא הכוונה "בשעה שאני יושב בחושך - באותה שעה כבר ה' אור לי, ומאיר לי את תחילת הגאולה".

וכדברים אלו מפורש ג"כ בזה"ר חדש פרשת בראשית דף ע"ב, יעו"ש לשונ.

עקבתא דמשיחא - אור מעקבי הקדושה, וחושך מנשיכת הנחש

וביאר הדברים, מדוע שולטות שני מדות הפוכות זו מזו, משום שבזמן זה שהקב"ה מאיר לעמו ישראל, הנחש מגיע ונכרך על עקבות הקדושה. וכמו שהבאנו לעיל מדברי הגר"א חבר: "ומשיח בן יוסף הוא תחילה. ולכן אז יתגבר הסטרא אחרא ביותר בעקבות משיחא".

וכמ"ש רמ"ד וואל (שבעים תיקונים ת"י ב) על הפסוק (בראשית ג טו) "ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה היא יושפת ראש ואתה תשופנו עקב": שיהיה רשות לנחש (הסט"א) להיאחז בשכינה התחתונה, שהיא "עקבים" של הקדושה, וזהו מה שאמר הקב"ה לנחש "ואתה תשופנו עקב". וזהו עקבתא דמשיחא. עכת"ד.

[וזוהו מה שאמרו (ברכות ל, ב) "ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק", וביאורו (עפ"ד רמ"ד וואל ירמיה עמוד רצה-ו) שגם בסוף הימים שהנחש כרוך על עקבי הקדושה ונושכת את נפשות ישראל, למרות הכאב שמרגישים מזה, לא להפסיק מלחזק את עקבי הקדושה].

ומשחרי ימצאנני

אמרו חז"ל (זוה"ק תרומה קמ, א): אלהים אלי אתה אשחרך. אשחרך - אתקין נהורא דנהיר בשחרותא... ומאן דאתקין נהורא שחרא דא, אף על גב דאיהי אוכמא - זכי לנהורא חוורא דנהיר".

כלומר, הזוה"ק מכנה את האור שבעלות השחר, דהיינו בעקבתא דמשיחא, כ"אור אוכמא (-שחור)", כיון שבזמן זה הנחש נכרך על הקדושה, [וכמ"ש הרמח"ל (תיקונים חדשים תיקון ל): "קם אברהם סבא חסידא פתח ואמר.. וחשך על פני תהום דא חשוכא מסטרא דשכינתא, דביה מתתקפין כלהו סטרין מסאבין"].

ומבארים חז"ל שזה מה שאמר דוד המלך "אלהים אלי אתה אשחרך" - כלומר אתקן את האור של השחר על אף הקשיים והשחרות שיש בו.

וע"ז אומרים חז"ל שמי שיתקן את האור של השחר אע"פ שהוא שחור, יזכה לאור המאיר, שהו ימות משיח בן דוד, כמו שמסיים הזוה"ר: "ודא איהי נהורא אספקלריא דנהרא, ודא איהו בר נש דזכי לעלמא דאתי" - שזוכה להיות בעולם הבא [כלומר בימות משיח בן דוד, שהוא העוה"ב כמו שפירש"י בסנהדרין קי, ב ד"ה ת"ד] והגר"א (אמרי נועם ברכות יג, א) וכו' במדרש תנחומא ס"פ שלח].

ומסיים הזוה"ק "ורזא דא ומשחרי ימצאנני", ומשחרי - דמתקנין נהורא משחרי אוכמא, ימצאנני - ימצאוני לא כתיב אלא ימצאנני, דזכי לתרין נהוריין, לנהורא דשחרא אוכמא, ולנהורא חוורא דנהרא...".

כלומר - שע"י שהם משתדלים לתקן אותי גם בשעה שאני מעורב בחושך גדול, למרות הקושי הגדול מחמת הנחש הכרוך על עקבי הקדושה, הרי בזה הם מראים את אהבתם אלי, והם נקראים "אוהבי", ועליהם נאמר (משלי ת, יז) - אָנִי אֶהְיֶה יָקָב וּמְשַׁחֵי יִמְצְאוּנִי - שיוזכו לשני המאורות, לנהורא דשחרא אוכמא, ולנהורא חוורא דנהרא.

מדברי רבותינו

הגה"ק רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם, בעל ה"שפע חיים" מצאנז-קלויזנבורג זיע"א

בפיוסים ומעשים טובים, אז היה המלך שולח אחריו בכבוד גדול בתופים ובמחולות, וגם המלך בכבודו ובעצמו היה יוצא לקראתו לקבל פניו, אלא שמכיון שלא היה ראוי לכך הוכרח להתגבגב לשם בחשאי ובבושת פנים. והנמשל על עם ישראל בני המלך מלכו של עולם, שאם לא יהיו ראויים לישועה ח"ו, אז ישונו לארצם בהכנעה ובושת פנים, ויש רמז לענין זה גם בזוה"ק¹. "שפע חיים" ח"ב עמוד רמו.

כשמגיע "רצון" מאת ה' לגאול את ישראל - שום קטרוג אינו עומד כנגדו

"רצה אותם והשב את שבותם... או ירצה עפמ"ש זקה"ק בעטרת צבי ביאר מ"ש בזוה"ק בעתיק תליא מילתא ולא בסבי טעמא, דכשהש"ת רוצה בהצלת עמו ישראל - לא שייך על זה שום קטרוג, שהרי אין טעם ברצון עיי"ש. וז"ש רצ"ה אותם והשב את שבותם - רוצה לומר, שתושיע להם ברצונך בלי טעם..."² שם.

אתה רוצה להטיל כללים על הקב"ה?!

פירוש דעת סופרים (יחזקאל עמ' שלג הערה ד): הנני מוצא לנחוץ להאריך כאן כאמור להלן: בחודש אדר תשכ"ט נועדתי לשיחה עם אחד הישישים בין חכמי הדור הרב יוסף ברייער (שליט"א) זצ"ל, ראש קהילת ישרון בניו יורק. ענה ואמר לי: אתה עוסק בנביאים, אם כן אמור לי, הנה אם מסתכלים בספר יחזקאל (לו ח) ואתם הרי ישראל ענפכם נתנו ופריכם תשא לעמי ישראל כי קרבו לבוא. דומה שהנה זה הוא מה שמתרחש עתה בארץ, אבל אם שמים לב למה שנאמר בתורה "ולא תקיא הארץ אתכם" (ויקרא כה, יח) הלא אי אפשר לומר כן. אם כן מה מתרחש כאן? וסיים: דרכי אלקיננו אינם ניתנים להבין ואף לא זקוקים להבנה ("מען ברויך נישט פארשטיין").

בחודש סיון באותה שנה נזדמנתי אצל אחד מגדולי החסידות הרבי מקלויזנבורג הגר"י הלברשטאם שליט"א בנתניה, מסרתי לו את דברי הרב ברויער. הוספתי לשאול את הרבי מקלויזנבורג: אבל הלא זה בניגוד לכללים של שר שר ועונש שהנביאים מלאים מהם. התחייך ואמר: אתה רוצה להטיל כללים על הקב"ה? יש והוא נוהג לפי כללים אחרים...

המקטרג משיטיקין אותו

ונקדים מ"ש בס' נחלה לישראל מהגאון מהר"ז הורוויץ (שהי ראב"ד בק"ק אוהעל בימי אא"ז בעל ישמח משה זי"ע, ולעת זקנתו עלה לארץ הקודש)... כי אחר כל השבח לקדושת אר"י, בעוה"ר הרבה אנשים אשר באו לכאן אין ניכר בהם שום עודף ומעלה יתירה, והלואי שלא נגרע... אמנם עפ"י המדרש איכה הלואי שיהיו בני עמי אעפ"י שהם מקניטין, מבואר שכך היא מחשבתו ית"ש, שאע"פ שעושיין עבירות, אפ"ה יש לו געגועים גדולים עליהם הלואי וכו', ונראה בעליל מה שנתרבתה ישיבת אר"י עתה בזמננו יותר משנים קדמוניות הוא ע"י רצונו ית"ש, אבל מה נעשה עם פיות משטייננו ומקטריגינו... והמקטרג משיטיקין אותו בזה שאומרים לו שאותן באי הארץ לא ירגישו בקדושת אר"י, שתהי' ההתנהגות שלהם במצוות ועבירות כמו בחו"ל, ובזה נסתם פיו... עיי"ש דבריו הנפלאים שבזה הרבה ענינים תמוהין מתיישבין ודפח"ח³. מנחת יהודה וירושלים, עמ' קמג - קמד.

¹ בזוה"ר (כי תשא קפט, ב) ממשיל את חזרת ישראל בימי בית שני לבן מלך שהגלה אותו אביו והלך להתחבר לזונות וכל עסקו היה עמהם, וכיון שהפצירה אמו שיחזירו כדי שלא ימשיך בעוונותיו החזירו המלך, אמנם משום עוונותיו החזירו בצינעה כדי שלא יהיה בזיון למלך, וכך בימי גלות בבל "מה עבדו ישראל, חמו דהא אתבדרו לבבל, (הם ראו שהם התפזרו בבבל), אתערבו בעממא, נסיבו נשים נכריות, ואולידו בנין מנהון... ועל דעבד הכי... תבו אינון בלא סיועא דאתחזו לון, בלא פליאן ונסין... ותבו להיכלא דמלכא בכסופא. עיי"ש באריכות.

וענין הבושה הוזכר ג"כ בנביא: (יחזקאל כ, מא - מד) וקבצתי אתכם וכו' וזכרתם שם את דרכיכם וגו' ונקוטתם בפניכם בכל רעותיכם וגו' וידעתם כי אני ה' בעשותי אתכם למען שמי לא דרכיכם הרעים וגו'. ושם (לו, כג - לב) וקדשתי את שמי וגו' והבאתי אתכם אל אדמתכם וגו' וזכרתם את דרכיכם הרעים וגו' ונקוטתם בפניכם וגו' נושו והכלמו מדרכיכם בית ישראל".

² יעוי' בד' הרמח"ל (דעת תבונות סימן לו): וכל סדרי המשפט וכל החוקים אשר חקק, כולם תלויים ברצונו, ולא שהוא מוכרח בהם כלל. הנה כשרוצה - משעבד רצונו כביכול למעשי בני האדם... וכשהוא רוצה - אינו חושש לכל המעשים... זאת נחמתינו, כי לא על מעשינו יפקוד, ולא לזכותינו ימתין, או מחסרון מעשים יחליפנו ח"ו, אלא מפני השבועה שנשבע לאבותינו והברית אשר כרת, הנה אפילו אם לא יהיה זכות בישראל, כשיגיע עת מועד (הקץ האחרון של הגאולה), יום נקם בלבו, הנה על כל פנים יושיענו ודאי, כי אדון כל הוא, ויכול לעשות כן כשהוא רוצה".

³ ועיין אור החיים בראשית (מט, ט).

חיבה יתירה חיבב הגה"ק רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם - האדמו"ר מצאנז, את א"י. את קרית צאנז בנתניה הוא בנה על מנת להרחיב את גבולות הארץ, ומשום כך הוא רצה להקים אותה דוקא במקום בו לא היה עדיין ישוב יהודי ולא בירושלים. רבות התבטא בשבח א"י, בכיסופים אליה, ובחובת העליה וההתנחלות בה, מחמת חוסר מקום הבאנו כאן רק מקצת מהדברים ועוד חזון למועד להביא כהנה וכהנה כיוצא בהם.

עצתם וחווות דעתם של גדולי ארץ ישראל

סיפר הרבי, כי שלוחו הנזכר (- לבדוק את אפשרות עלייתו לא"י עם משפחות אנשי קהלו) הלך לשאול בשמו את עצתם וחווות דעתם של גדולי ארץ ישראל, כ"ק האדמו"ר מבעלזא זצ"ל, החזון אי"ש זצ"ל, והגרי"ז מבריסק זצ"ל, בנוגע לתכניתו להשתקע בארצנו הקדושה ולהעלות אליה עוד הרבה יהודים חרדים. "מתוך תשובתם הסקתי" - הוסיף אז - כי כיוונתי לדעתם בתכניותי, והדבר עודד אותי מאד בדרכי... אני הולך בדרכי ראשונים כמלאכים, הרמב"ם והרמב"ן שעלו לחונן את עפר ארצנו ולקומם הריסותיה, בהם תמכתי יתדותי... אינני חרד מפני שלטון החילוניים, כי כל זה בר חלוף, ופתאום יבוא האדון אל היכלו... עתידים הם לחזור בתשובה שלמה וילמדו בינה...". "לפיד האש" ח"ב, עמוד תעב.

מחויב כל יהודי באשר הוא לעלות הנה

דעתינו היא, שבזמן כזה, כאשר יש אפשרות לכל יהודי לעלות לארץ ישראל, ויש פה ברוך השם קיבוץ גדול של שלומי אמוני ישראל, ועל אף כל המגרעות יכול כל איש לעבוד כאן את ה' כרצונו וכדרכו, מחויב כל יהודי באשר הוא לקיים מצות ישוב ארץ ישראל בגופו ולעלות הנה - כה נכין את עצמינו בהכנה דרבה לדורו של משיח". שם עמ' תקכז.

נפעל בכל כוחינו למען בנינה של ארצנו הקדושה

אנחנו היראים עוסקים בקטרוג גרידא, והם - החפשים שאינם שומרי תורה ומצוה רח"ל - עוסקים בפעולות מעשיות ויוצרים עובדות... גם אני סבור הייתי בעבר שזה תפקידנו... הייתי מקלל המינים בכוונה עצומה ומצפה לשמוע שנתקבלה והתקיימה קללתי - אך לשוא. להיפך, נוכחתי לראות שהם הולכים ומתחזקים. אמרתי, איפוא, לנפשי: וכי לא מוטב שנתחלף בתפקידים, דהיינו שאני אבנה את א"י בקדושה, והם, החילוניים, הם יהיו אלו שיגדפו אותי?! גמרתי ואמר: לא עוד! לא אתן יותר יד לכך, שאנחנו רק נעמוד ונקטרג, והמה בינתיים ישתלטו על א"י ויטמאו אותה חס וחלילה. אנחנו נפעל בכל כוחנו למען בנינה של ארצנו הקדושה! הלא כל אבן בא"י כל כולה קדושה וטהרה! שם עמ' תפג.

א"י המקום היחיד לקיום התורה בימינו

...היום נחרב כל העולם היהודי חורבן מוחלט, וארץ ישראל היא המקום היחיד, שיש בו מקצת מפלט לתורה, והעיקר שאין בו גויים. כל הנגעים המצויים בארץ ישראל, דהיינו המינים והמינות, הפרת התורה והמצוות - מצויים גם בחו"ל, אלא ששם יש עוד משהו נוסף, והם - הגויים. נמצא שהנאחז בנימוקים רוחניים כביכול בגולה, נאחז למעשה בגויים אשר שם. דגלנו אדר תש"כ מאמרו של ר' משה שיינפלד מדברים שאמר לו האדמו"ר מקלויזנבורג.

מי שזוכה - רואה בשבח הארץ

אין די בפניו להודות ולהלל לשמו יתברך ויתעלה על גודל חסדו וטובו עמנו בזכות אבותינו הקדושים שהגענו ארצה ולחזות נועם אור חסד השם על ארצו ונחלתו אשר בחר לעם סגולתו, וכה יוסיף ברחמי המרובים הלאה להאיר עינינו לחזות בנועם השפעת הקדושה הנשפע משמי מעל ממקור הקדושה לארץ העליונה כמבואר בספה"ק.

ועלה בדעתי מה שאמרו יהושע וכלב (במדבר יד, ז) הארץ אשר עברנו בה לתור אותה - אנחנו מכירים - כי טובה הארץ מאד מאד, אם חפץ בנו - בעצם - השם, היינו שאם השי"ת יחפוץ בנו וירצה את מעשינו ונקרא חפץ ה' - אז נכיר כי טובה הארץ מאד מאד, וגם - והביא אותנו אל הארץ הזאת וגו' אשר הוא זבת חלב ודבש. והבן בס"ד. שפע חיים חלק ה מכתב תיז.

קיבוץ גלויות אע"פ שחוטאים - אלא שאז הוא בבושת פנים

..עפמ"ש בספה"ק, משל לבן מלך שסרח ונתגרש מעל פני אביו, וברבות הימים חזר לעיר הבירה ונכנס בחשאי אל ארמון המלך, וכראות המלך את בנו נכמרו רחמיו עליו והניחו שם, אבל אלמלי היה הבן חוזר ומתרחצת לפניו